

დაავადებათა კონტროლის და
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის
ეროვნული ცენტრი

2016 სექტემბერი N9, ტომი 20

ეპიდემიოლოგიური ბიულეტენი

1. საქართველოში გავრცელებული
ინვაზიური დაავადებების გადამტანი
კოლოების
(*Aedes albopictus*, *Aedes aegypti*) შესახებ

საქართველოში გავრცელებული ინვაზიური დაავადებების გადამტანი კოლოების (*Aedes albopictus*, *Aedes aegypti*) შესახებ

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემებით 1970 წლამდე მსოფლიოში, მხოლოდ 9 ქვეყანა იყო, სადაც აღირიცხებოდა დენგეს ცხელების ეპიდემია. ამჟამად, ამავე ორგანიზაციის მონაცემებით, ასეთი ქვეყნების რიცხვმა 100 მიაღწია. ევროპის რეგიონში ყოველწლიურად მზარდი რიცხვით აღირიცხება დენგეს ცხელების შემოტანილი შემთხვევები.

აღმოსავლეთ ინგლისის უნივერსიტეტის მეცნიერთა ანალიზის შედეგად ჩამოყალიბდა გრძელვადიანი პროგნოზი, რომლის თანახმადაც, ევროკავშირის ქვეყნებში უახლოეს ათწლეულებში დენგეს ცხელების ინციდენტობა გაიზრდება 10-მდე 10000 მოსახლეზე („*Climate change and the emergence of vector-borne diseases in Europe: case study of dengue fever*“ /Maha Bouzid1, Felipe J Colón-González, Tobias Lung, Iain R Lake and Paul R Hunter/2014). ამ დასკვნების საფუძველს, უპირველესად, იძლევა ინვაზიური კოლოს *Aedes albopictus*-ის არეალის გაფართოება მსოფლიოში და კერძოდ ამ კოლოს მიერ ევროპის ტერიტორიაზე დამკვიდრება.

2014 წლის აგვისტოში, ქ. ბათუმში, დკსჯეც ენტომოლოგთა ჯგუფმა „დენგეს ვირუსითა და სხვა არბოვირუსებით გამოწვეული ცხელებებით მიმდინარე დაავადებების ეპიდემიოლოგია საქართველოში“ პროექტის ფარგლებში ჩატარებული გამოკვლევების შედეგად გამოავლინა კოლოს ჩვენი ქვეყნისთვის არაენდემიური, ორი სახეობა: *Aedes albopictus*, *Aedes aegypti*.

Aedes aegypti საქართველოში შემოტანილია გემით მე-20 საუკუნის დასაწყისში ტროპიკული ქვეყნებიდან. შემდგომი გამოკვლევებით დადგინდა, რომ *Aedes aegypti* გავრცელებული იყო როგორც შავი ზღვის სანაპირო დასახლებულ პუნქტებში (სარფი, ბათუმი, ქობულეთი, ფოთი, ოჩამჩირე, სოხუმი, ბიჭვინთა, გუდაუთა, გაგრა), ასევე სენაკსა და თბილისში. მალარიის წინააღმდეგ ჩატარებული ღონისძიებების შედეგად ეს სახეობა ლიკვიდირებული იქნა ქვეყნის ტერიტორიაზე და ბოლოს ნაპოვნი იყო 1954 წელს დაბა გულრიფში საცხოვრებელ ბინაში. შემდგომში, თითქმის 6 ათეული წლის განმავლობაში ეს სახეობა რესპუბლიკაში აღარ გვხვდებოდა.

Aedes albopictus ბოლო ათწლეულში აზიიდან გავრცელდა აფრიკის, ამერიკისა და ევროპის ტერიტორიაზე და გამოიჩინა ზომიერ და ზომიერად ცივ კლიმატთან შეგუების უნიკალური უნარი. როგორც 2014 წლის გამოკვლევამ დაადასტურა, საქართველოს ტერიტორიაც ამ არეალში მოხვდა. *Aedes albopictus*-ის გავრცელებას ხელს უწყობს ზრდასრული კოლოების მიგრაცია კონტინენტულ ტვირთებთან ერთად. სავარაუდოდ სწორედ ამ მექანიზმით შემოვიდა და გავრცელდა ის აჭარის ტერიტორიაზე ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში და უკვე საკმაოდ გაიფართოვა არეალი. მისი მასიური ლოკალიზაციის ადგილები-საბურავების საწყობები, რომლებიც გადაუხურავია და უზრუნველყოფილია წვიმის წყლით და მზის სითბოთია, საუკეთესო ინკუბატორია ამ სახეობის კოლოებისთვის. მათი რიცხოვნობა უკვე ძალზე მაღალია. გარდა ამისა, ამ კოლოს კვერცხები გარემოს პირობებისადმი საოცარი გამძლეობით გამოირჩევა და შეიძლება გავრცელდეს ავტომობილების საბურავების, ხის მასალების, ავეჯის მეშვეობით. ამ კოლოს უნარი აქვს შეეგუოს, როგორც სოფლის, ასევე ქალაქისა და ადამიანის საცხოვრებელ პირობებს. ქვეყნის შიგნით მათი გავრცელებაც საბურავების მყიდველების მიერ ხორციელდება ან უშუალოდ საბურავებით, რომლებშიც ჩარჩენილია კოლოს კვერცხები, ან მანქანაში შეფრენილი ზრდასრული მდედრი კოლოს ტრანსპორტირებით.

2015 -2016 წლების კვლევების შედეგად დადგინდა, რომ რომ *Ae. albopictus* გავრცელებულია დასავლეთ საქართველოს შავი ზღვის პირა დასახლებულ პუნქტებში ყველგან (აჭარა, გურია, სამეგრელო) და მისი ბიოტოპები არ შემოიფარგლება მხოლოდ მეორადი საბურავების საწყობებით, ის გამოჭერილი იქნა საცხოვრებელ სახლებშიც. *Ae. albopictus*-ის რიცხოვნობის არის აგვისტოს თვეში. ეს სახეობა 1 ეგზემპლარის სახით ნაპოვნია ქ. სამტრედიიაში. რაც შეეხება *Ae. aegypti*-ის, ის ნაპოვნია მხოლოდ ბათუმსა და ზუგდიდში ძალიან მცირე რაოდენობით (რამდენიმე ეგზემპლარი).

Ae. albopictus-ის და *Ae. aegypti*-ის სავარაუდო ჰაბიტატების გამოსავლენად აღმოსავლეთ საქართველოში - ქართლსა და კახეთში 2015-2016 წწ. ჩატარებული იქნა მიზნობრივი კვლევები. კერძოდ, შესწავლილი იქნა ვულკანიზაციების, ავტოსახელოსნოების, უმეტესადაა ურთოდ მიტოვებული საბურავების, მეორადი საბურავების ღიად დასაწყობებული ადგილებისა და ამ საწყობების ახლომდებარე

ტერიტორიები. ობიექტებზე, რომლებიც წარმოადგენს *Ae. albopictus*-ის და *Ae. aegypti*-ის სავარაუდო ჰაბიტატებს, 2015-2016 წწ. ეს სახეობები ვერ იქნა გამოჭერილი. სავარაუდოდ, მიზეზი არის ის, რომ აღმოსავლეთ საქართველოში არ არსებობს მეორადი საბურავების დიდი ღია საწყობები, გამონაკლისია მარნეულის რაიონში სოფ. წერეთელში ცენტრალური მაგისტრალის გასწვრივ არსებული მეორადი საბურავების ღია დიდი საწყობები, სადაც საჭიროა მუდმივი მონიტორინგი. ხოლო, ყველა სხვა შემთხვევაში მცირერიცხოვანი საბურავები, რომლებიც აწყვია დღის განმავლობაში ღია ცის ქვეშ, სამუშაო საათების შემდეგ ყველა მათგანი თავსდება დახურულ შენობაში. შესაბამისად ინახება მშრალად და არ წარმოადგენს კოლოს ნაჩეკების გამრავლების ადგილს.

ქვეყანაში კეთილსაიმედო მდგომარეობის შესანარჩუნებლად და ეპიდსიტუაციის გართულების თავიდან ასაცილებლად, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის ლუგარის სჯ კვლევითი ცენტრის ბიოუსაფრთხოების და განსაკუთრებით საშიში პათოგენების დეპარტამენტის ზოოენტომოლოგიის ლაბორატორია 2014 წლიდან გადამტანებზე ეფექტური კონტროლის მიზნით ახორციელებს მათ პოპულაციაზე მუდმივ მონიტორინგს; იკვლევს დენგეს, ზიკას და სხვა არბოვირუსების გადამტანი კოლოს *Aedes albopictus*, *Aedes aegypti*-ს პოპულაციებს, მათ გავრცელებას, რიცხოვნობის პიკის პერიოდებს, პირველი გენერაციის გამოფრენის თარიღებსა და სხვა ფენოლოგიურ საკითხებს საქართველოს რეგიონებში (აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკა; გურია; სამეგრელო; იმერეთი; ქვემო და შიდა ქართლი; კახეთი). ამასთან, ყველა ის პირი, ვინც სხვადასხვა მიზეზით მიმართავს სამედიცინო დაწესებულებას და ეპიდემიოლოგიურ ანამნეზში აღენიშნება ყოფნა ტროპიკულ ქვეყნებში, გამოიკვლევა ტროპიკულ დაავადებებზე.

ტრანსმისიურ დაავადებებთან ბრძოლისადმი უპირატეს მიდგომად ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია (ჯანმო) განიხილავს ამ დაავადებების გადამტანებთან კომპლექსურ ბრძოლას.

საქართველოს მთავრობის 18.05.2015 N1000 განკარგულებით „საქართველოს შავიზღვისპირეთის საკურორტო ზოლში ტრანსმისიური დაავადებების გადამტანების საწინააღმდეგო სამუშაოები“, 2015-2016წწ დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნულმა ცენტრმა, საზ. ჯანდაცვის მუნიციპალურ ცენტრებსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ფიტოსანიტარულ სამსახურთან ერთად ჩაატარა გადამტანების საწინააღმდეგო ღონისძიებები ქვეყნის საკურორტო ზოლში-ზუგდიდის, ლანჩხუთისა და ოზურგეთის რაიონებში, ქალაქ ფოთში და აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში. 2015 წელს ამ სამუშაოების ფარგლებში ეკოლოგიურად უსაფრთხო სილფუტრინის ჯგუფის ინსექტიციდით (ნარჩენი მოქმედების მინიმალური ვადით 3 თვე) სეზონზე 2-ჯერადად დამუშავდა ჯამში 6 200 000 მ² საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი ფართი, ასევე ეკოლოგიურად უსაფრთხო ინსექტიციდით დელტამეტრინით თერმული ნისლის მეთოდით დამუშავდა 900 ჰა-მდე წყალსატევი და ტყისპირა ზოლი, ხოლო 2016 წელს 7 000 000 მ²-მდე გაიზარდა დამუშავებული საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი ფართი.

პრევენციის მიზნით მუნიციპალური სამსახურები რეგულარულად უნდა ანადგურებდეს კოლოების გამოჩეკვის ყველა შესაძლო წყლის რეზერვუარს

(უყურადღებოდ მიტოვებულ მცირე რეზერვუარებს: კონსერვის ქილებს, ბოთლებს, ყველა ჭურჭელს, რომელშიც ონკანის, წყაროს, მდინარის ან წვიმის წყალი გროვდება);

გარდა სახელმწიფო სტრუქტურების ზედამხედველობისა, აუცილებელია ადგილობრივი თემებისა და საზოგადოების მობილიზაცია და მონაწილეობა გადამტანებზე კონტროლის საკითხებში: მოსახლეობას უნდა განემარტოს, რომ საცხოვრებელ სახლებში ფართოდ გამოიყენონ კარ-ფანჯრების აბადვა და ელექტროფუმიგატორები, კოლოს საწინააღმდეგო სპირალები; არ დატოვონ წყლის რეზერვუარები თავდია მდგომარეობაში; ინდივიდუალური დაცვისთვის გამოიყენონ რეპელენტები.

ზემოთ ჩამოთვლილი პრევენციული ღონისძიებების რეგულარული გატარებით საქართველოში შენარჩუნებულია და მომავალშიც შენარჩუნდება კეთილსაიმედო ეპიდსიტუაცია.

In order to prevent mosquito borne invasive diseases, Municipal services regularly decontaminate all possible water reservoirs (small resevuars such as, cans, bottles and all the vessels, with spring, river or rain water collected).

Furthermore, awareness and education of population and their active involvement in the control measures against mosquitoes is very important.

Human disease is prevented by interruption of the contact between humans and the vector, whether arthropod or mammal.

Arthropod vectors are controlled by; (1) eliminating the growth conditions for the vector, (2) spraying with insecticide, (3) installing netting or screening at windows and doors, (4) wearing protective clothing, and (5) controlling the tick infestation of animals.

მასალა ბიულეტენისთვის მოგვარდა ლუგარის სჯ კვლევითი ცენტრის ბიოუსაფრთხოების და განსაკუთრებით საშიში პათოგენების დეპარტამენტის ზოოენტომოლოგიის ლაბორატორიის მთავარმა სპეციალისტმა, ნატო დოლიძემ

„ეპიდემიოლოგიური ბიულეტენი“ წარმოადგენს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის პუბლიკაციას.

ბიულეტენში გამოქვეყნებული მონაცემები ემყარება დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის ხელთ არსებულ მასალებს. გამოცემასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ბიულეტენში მასალის გამოქვეყნების ჩათვლით, მიმართეთ „ეპიდემიოლოგიური ბიულეტენის“ რედაქციას მისამართზე: თბილისი, ასათიანის 9, დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი. „ეპიდემიოლოგიური ბიულეტენი“ წარმოადგენს საზოგადოებრივ საკუთრებას. გამოყენებული მასალებით სარგებლობისა და მათი რეპროდუქციისთვის სპეციალური ნებართვა საჭირო არ არის, მაგრამ სასურველია მონაცემების წყაროს მოხსენიება.

.....

სარედაქციო კოლეგია:

- ი. ზედგენიძე - მენეჯერ-რედაქტორი
- გ. კაციტაძე - რედაქტორი
- პ. იმნაძე
- ლ. სტურუა
- ხ. ზახაშვილი
- შ. ცანავა
- მ. ცინცაძე

Epidemiology Bulletin

**National Center for Disease
Control and Public Health**

**MINISTRY OF LABOUR, HEALTH
AND SOCIAL AFFAIRS OF GEORGIA**

2016/Vol.20 N9